

Формування в учнів ЗОШ толерантності до людей з особливими потребами засобами сучасної української літератури (на матеріалі повісті Оксани Радущинської «Метелики в крижаних панцирах»)

Formation of secondary-school students' tolerance towards people with special needs by means of contemporary Ukrainian literature (on the material of Oksana Radushynska story «Butterflies in the Ice Sheaths»)

У статті робиться спроба з'ясувати тлумачення поняття «толерантність» та його значення в житті суспільства. На прикладі сучасної української літератури, зокрема повісті Оксани Радущинської «Метелики в крижаних панцирах», демонструється важливість формування в учнів ЗОШ толерантності до людей з особливими потребами.

Ключові слова: толерантність, інклюзивний центр, особливі потреби, булінг, фізичні вади, розуміння, навчання, терпимість, милосердя, українська література.

We have explored the concept of "tolerance" and its meaning in modern social life. On the example of contemporary Ukrainian literature, in particular, Oksana Radushynsky's story «Butterflies in the Ice Shrouds» demonstrate the importance of forming tolerance of students with special disadvantages.

Key words: tolerance, inclusivecenter, specialneeds, bullying,physicaldisabilities, understanding, teaching, charity, Ukrainianliterature.

На сучасному етапі розвитку суспільства поняття толерантність є надзвичайно актуальним і потребує не лише певного тлумачення, а й реального самовираження особистості.

Дослідження цього феномену сягає ще часів античності. Перші згадки про цю індивідуальну ознаку знаходимо у працях Аристотеля, Геракліта та ін. Окремі спроби аналізу в соціально-філософській, антропологічній, публіцистичній думці здійснили: Дж. Локк, Е. Спіноза, Вольтер, Ю. Шрейдер, О. Хеффе, В. Лекторський, Ю. Іщенко та інші. Толерантність трактується науковцями (І. Бех, В. Шалін) як особистісна риса, яка не передається спадково, а формується в суспільстві.

Учені-психологи виокремлюють основні функції толерантності, що є взаємопов'язаними і визначають розвиток особистості:

- мотиваційна – спонукає прийняти багатоманітність дійсності, сприйняти індивідуальність іншої людини, включає інтерес до позицій інших людей, прагнення до розширення контактів, діалогів, до конструктивної взаємодії з оточенням;

- інформаційна – дає змогу отримати повноцінну інформацію про думки, позиції, ставлення інших людей, про ситуацію в різних ракурсах;

- регулятивна – впливає на встановлення і підтримання взаємин з оточенням, надає можливість їх поглиблювати та стабілізувати;

- адаптивна – дає змогу пристосовуватися до нових умов діяльності, до своїх партнерів, сформувати стійке позитивне ставлення до співпраці [5, с. 78].

Сучасне суспільство не завжди послуговується моральними цінностями, правилами етикету, елементарними принципами поваги. Задля цього необхідно виховувати розуміння згаданих понять ще в дитячі і шкільні роки, особливо у процесі навчання в ЗОШ і в родинному колі. Не менш важливим є формування в учнів ЗОШ толерантності до людей з особливими потребами засобами сучасної української літератури, зокрема на матеріалі повісті Оксани Радушинської «Метелики у крижаних панцирах».

Головна героїня повісті Ярина лишається після аварії абсолютно самотньою, без батьків і стає інвалідом. Вона постає перед читачем як підліток з особливими потребами, котра потерпає від булінгу поміж

однолітків та не отримує жодної підтримки. Образ дівчинки є узагальненим та поєднує в собі риси сучасних дітей, які мають фізичні чи психічні вади. Вона залякана, ображена на оточення та відокремлена від однолітків. Завдання сучасної школи – не допустити подібних ситуацій, виховати якомога більше особистостей із чуйним серцем, котрі могли б стати підтримкою та опорою, допомагати адаптуватися «метеликам» у суспільстві.

Одним із важливих проявів толерантності є створення інклюзивно-ресурсних центрів, призначення яких – навчання і соціалізація дітей з особливими потребами.

Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства. Навчання в інклюзивних навчальних закладах є корисним як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для дітей з нормальним рівнем розвитку, членів суспільства в цілому. Інклюзивна освіта передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Можна зробити висновок про те, що інклюзія є соціальною концепцією, яка передбачає розуміння мети – гуманізація суспільних відносин і прийняття прав осіб з обмеженими можливостями на якісну та доступну освіту. Інклюзія в освіті – це ступінь інклюзії в суспільстві, одна з гуманітарних ідей його розвитку [6].

Отже, процес формування толерантного ставлення до дітей з особливими потребами є не лише надзавданням української літератури, а й необхідною умовою розвитку демократичного суспільства: усі діти мають право на освіту і повинні навчатися разом, цінувати здібності кожного, виявляти терпимість і милосердя до «метеликів у крижаних панцирах» та допомагати їхній соціальній інтеграції в реальне життя.

Література

1. Волошина О.В. Підготовка майбутніх учителів до навчально-виховної роботи в умовах інклюзивного середовища. № 1. 2017. С. 31-40.

2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. К. : СаммітКнига, 2009. 272 с.
4. Радушинська О. Метелики в крижаних панцирах. Л. : Видавництво Старого Лева, 2015. 160 с.
5. Рожков М. И. Воспитание толерантности у школьников. Ярославль: Академия развития, Академия холдинг, 2003. 192 с.
6. Сайко Х. Я., Островська К. О. Толерантність до дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивній школі. Режим доступу: <http://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/tolerantnist.pdf>